

NOMÉS UNA VEGADA

Marta Buchaca

Pròleg de Marta Mariñas López

AROLA EDITORS

Per la tieta Isabel.

«Me n'havia penedit al segon i,
des d'aleshores, el penediment
havia anat en augment, i a hores
d'ara me'n penedia tant que,
per més que m'ho passés per la
cara, no aconseguiria que me'n
penedís més, l'única cosa que
aconseguiria era que l'acabés odiant
a mort, aquell fill de sa mare.»

(George Saunders, «Fugida del Capdaranya»)

PRÒLEG

«Només una vegada». A vegades necessitem creure que no és tan greu. Només ha estat una vegada, una única vegada. Un fet puntual. Aïllat. Mirem la realitat amb el filtre dels colors que la fan més bella, que la disfressen, que la justifiquen. Combinem les peces fent que encaixin, generant la imatge perfecta. No volem trencar el nostre puzzle, la nostra imatge. Ens estimem les peces, tenim por de no saber jugar a una altra cosa. Però mirar la realitat amb vels sovint genera plecs, arrugues, que acaben arrugant-nos a nosaltres mateixes.

Quantes vegades hem obviat o amagat fets que ens han ferit, perquè ens fa vergonya (aliena, aquella que es genera al creure que el que fa l'altra també ens identifica a nosaltres), per la por al judici extern, o perquè no obviar-los comportaria desmuntar el puzzle? Però on és el límit? Què és el que podem permetre només una vegada?

«Si només fem les coses una vegada, no tenen valor?» pregunta la Laura, la terapeuta, al Pau i a l'Eva.

Però que hi ha darrere d'aquesta única vegada?

L'autora ens mostra amb valentia i profunditat com funcionen les dinàmiques que operen en una relació en la que s'exerceix violència masclista. Visibilitza el funcionament de la violència psicològica i com allò que passa només una vegada (l'agressió física) és la punta d'un iceberg que amaga moltes altres violències darrere. En definitiva, presenta clarament l'escalada de la violència masclista.

L'obra evidencia com la subjectivitat que es dona dins d'una relació de parella obstaculitza la identificació d'aquesta violència, i arriba a normalitzar conductes de maltractament psicològic.

Veiem com actua el mecanisme de la culpabilitat en una relació de violència; com el sentiment de culpa pot operar, justificant-nos a nosaltres mateixes, allò que mai justificariem si li passés a una altra.

Contribueix a desmuntar les estratègies que perpetuen la violència masclista, trencant amb els estereotips que la sostenen. L'autora ens mostra que la violència masclista no és una qüestió de classe, ni de coneixements, sinó que es dona en tota la societat, en tots els estrats, es cola per totes les esclotxes, i que els processos de socialització generen grans dificultats per poder identificar aquesta violència.

L'autora desmunta l'estereotip de «dona maltractada», que és utilitzat pel mecanisme social patriarcal, per invisibilitzar i mantenir la violència masclista. *Només*

una vegada confronta amb coratge la construcció social, posant davant del públic una realitat quotidiana, però emmascarada: dones de qualsevol classe social, de qualsevol nivell cultural, fortes, amb tot tipus de bagatge vital, patim violència masclista, i ens costa identificar-la i ens costa reconèixer-la, en nosaltres mateixes i al nostre voltant. Perquè ens han ensenyat que les que viuen violències masclistes són víctimes, són submises, que les que viuen violència són altres, altres allunyades de nosaltres, de nosaltres que som totes, i aquelles, les altres, les que viuen violència masclista, segons l'estereotip, responen a una descripció irreal. Una descripció falsa. I així es manté el secret, que alimenta contínuament que passi una i altra vegada.

A través del personatge de l'Eva, podem veure també la perversió del mecanisme d'aquest estereotip, com, efectivament, tot i ser una dona empoderada, forta, amb presència, l'impacte de la violència fa que vagi minvant la seva fortalesa, la seva presència, i acabi d'alguna manera responent a l'estereotip. És a dir la fragilitat, la vulnerabilitat, no és causa sinó conseqüència de la violència.

(Val a dir que absolutament totes les dones a qui he tingut el regal d'acompanyar en el seu procés de recuperació de la violència viscuda han estat dones d'una fortalesa immensurable amb la que han pogut reconnectar en algun moment.)

A *Només una vegada* es pot detectar també, en el tercer acte, el *cicle de la violència* complet: mostrant una *fase de tensió*, on el Pau, un home culte, intel·ligent, seductor i manipulador, es mostra empenyat, irònic, sarcàstic; minuts més tard, apareix una *fase d'explosió* on el Pau humilia, culpabilitza i crida a l'Eva, és a dir, exerceix violència; per finalment arribar a la *fase de lluna de mel o reconciliació*, on d'alguna manera es torna a apropar a ella i apel·la a la complicitat. Aquest cicle es dona contínuament i amb moltes diferents temporalitats en les relacions de violència, i genera sentiments de molta confusió, i dubtes; estat en el que es troba l'Eva cap al final de l'obra.

L'autora ens deixa un missatge molt clar, al llarg de tota l'obra: la violència és només responsabilitat de qui l'exerceix, i cap acte o conducta justifica la violència masculista.

Marta Mariñas López

EQUIP ARTÍSTIC

Dramatúrgia i direcció	Marta Buchaca
Ajudantia de direcció	Xavi Buxeda
Escenografia	Sebastià Brosa
Disseny de la il·luminació	David Bofarull
Tècnic	Jordi Berch
Composició musical	Clara Peya
Disseny del vestuari	Míriam Compte
Ajudant de Vestuari	Beatriz González
Vestuari Anna Alarcón	Txell Miras
Producció executiva	Gràcia Camps, La Bonne – Centre de Cultura de Dones
Comunicació	Anna Aurich
Distribució de l'espectacle	Bitò
Assessorament en violència masclista	Marta Mariñas López, Carol Palau Oltra i Sonia Muñoz Serrano
Assessorament terapèutic	Juan Carlos Jiménez
Agraïments	Marc Comes, José Pérez, Pepe Far, Mobles Alarcón, Imma Sust

Producció

Grec 2018 Festival de Barcelona i La Pocket.

REPARTIMENT

Aquesta obra es va estrenar el 19 de juliol de 2018 a La Cuina de l'Espai Francesca Bonnemaison, dins del Festival Grec 2018, amb el repartiment següent:

PAU	Bernat Quintana
EVA	Anna Alarcón
LAURA	Maria Pau Pigem

Posteriorment, l'obra va fer temporada a la Sala Petita del Teatre Nacional de Catalunya del 18 d'octubre de 2018 al 4 de novembre de 2018.

Aquesta publicació es va fer abans de l'estrena al TNC, de manera que el text definitiu de l'espectacle pot haver estat subjecte a canvis.

PERSONATGES

PAU

EVA

LAURA

ESPAI

L'obra té lloc en un únic espai: la consulta de LAURA. Una consulta psicològica del servei d'atenció, recuperació i acollida (SARA) d'un ajuntament d'una ciutat gran. Possiblement, Barcelona. El SARA és un servei que ofereix atenció a persones víctimes de violència masclista.

És un despatx força auster, i més aviat fred. Hi ha una gran finestra que dona al carrer i, a les parets, cartells penjats amb diferents campanyes contra la violència masclista.

ACTE 1

LAURA remena entre els informes que té apilats sobre la taula. Hi busca alguna informació concreta. Agafa el mòbil i truca.

LAURA: Hola, perdona que et truqui al mòbil, però és que... M'ha passat una cosa molt estranya. He tornat de dinar i hi havia un tio esperant-me a la porteria. Se m'ha apropat i m'ha amenaçat. (...) No sé, era tot molt incoherent. Deu ser l'exparella d'alguna de les dones que tracto. M'ha dit que la dona l'ha deixat per culpa meva. (...) No, però, tenia una mirada de psicòpata. (...) Ho estic buscant als informes, però pot ser qualsevol. (...) Sí, soc aquí. (...) Ah, ets al despatx? Em pensava que ja havies marxat. (...) Sí, passo en un minut, que tinc una visita.

LAURA surt. Al cap d'uns segons, entra PAU. Mira l'espai una bona estona. Està neguitós. Passada una estona arriba LAURA.

LAURA: Perdona. No m'han avisat que eres aquí.

PAU: No passa res, acabo d'entrar.

LAURA, *allargant-li la mà:* Soc la Laura.

PAU: Pau.

LAURA: Si em permets un moment...

LAURA desa els informes i agafa l'informe de PAU. Se serveix un got d'aigua per ella.

LAURA: Una mica d'aigua?

PAU: No, gràcies. (*Pausa.*) No és un lloc gaire agradable.

LAURA: Sí, ja ho sé. Vols que engegui l'aire?

PAU: Per mi no cal, gràcies.

Pausa breu.

LAURA mira el dossier.

LAURA: Per què ets aquí?

PAU, *desconcertat:* Perquè... Estic obligat a venir.

LAURA: Sí, però... Per què ets aquí?

PAU: Abans d'anar tan al gra em podria explicar alguna cosa, no? Quantes sessions haurem de fer, en què consisteix la teràpia—

LAURA: Parlarem. I treballarem per trobar respostes alternatives a la violència.

PAU: Ja partim d'una base errònia, doncs. Jo no soc una persona violenta.

LAURA: No estic dient que ho siguis. Arribarem fins on tu vulguis arribar. El procés l'has de fer tu. Jo només t'acompanyo.

PAU: Jo n'he fet molta, de teràpia. Vaig estar fent psicoanàlisi més de set anys. Sé bastant bé qui soc.

LAURA: I estàs familiaritzat amb la falta de control?

PAU: Quina pregunta és aquesta?

LAURA: A la declaració vas dir que havies perdut el control.

PAU: Ha parlat amb l'Eva? Em va dir que per ella això era optatiu. Que només era jo qui hi estava obligat. I no m'ha dit si ve o no. I ho respecto, per això no l'hi he preguntat.

LAURA: Però m'ho estàs preguntant a mi.

PAU: *Touché.*

Pausa.

PAU: Quan va passar tot, em pensava que em trucarien de seguida, però ja fa dos mesos. I ara està tot bé.

LAURA: El sistema no és perfecte, això és evident.

PAU: Començar una teràpia dos mesos després no té massa sentit, no?

LAURA: Millor això que res.

PAU, cínic: Si aquesta és la filosofia.

Pausa.

PAU: Suposo que està farta de veure homes violents, vostè.

LAURA: Per la meva feina hi tracto sovint, sí. Però cada cas és un món.

PAU: Jo no soc un cas.

LAURA: Ja m'entens. Hi ha una denúncia.

PAU: Absurda. Vostè sap que és absurda.

LAURA: Jo no sé res. És la primera vegada que ens veiem.

PAU: Aquests papers que llegeix ho deuen explicar, no? La denúncia la va posar el meu sogre, l'Eva no volia de cap manera. És que tot això és surrealista. Aquell home m'odia des del primer dia.

LAURA: Per què?

PAU: Jo què sé, però li asseguro que ara deu estar encantat de la vida.

LAURA: Entenc que per tu tot això no és fàcil. Però fer aquesta teràpia no et farà cap mal.

Pausa.

LAURA: Aquí l'important ets tu, Pau.

Ell somriu.

LAURA: Què et fa gràcia?

PAU: Sona bé. «L'important ets tu.» Fa temps que no em sento important.

LAURA: Dedicant-te al que et dediques, ningú ho diria.

PAU: No es deixi enganyar.

LAURA: Per què no parlem del que va passar aquella nit?

PAU: Jo no soc així. Sé que és una frase que li deuen dir tots, però és la veritat. Jo no li faria mai mal a l'Eva. No sé què em va passar. De seguida vaig veure que s'havia fet mal. Ella es va quedar quieta, mirant-me, espantada. Molt espantada. I em va demanar un got d'aigua. Es veu que quan et trenques un os, el primer que et passa és que tens molta set. Els primers segons el cos està calent, no reacciona al dolor. I si no et mous, no fa mal.

LAURA: Era la primera vegada que—

PAU: Encara ara em sembla irreal.

LAURA: Havies consumit alguna droga?

PAU: Fa anys que no prenc res.

LAURA: Alcohol?

PAU: Un parell de cerveses.

LAURA: Això no justifica que—